

Feitenkaart
Drugs- en alcoholgebruik
onder jongeren in de periode
2013-2017

Gemeente Rotterdam
Onderzoek en Business Intelligence
Maart 2018

Drugs- en alcoholgebruik in de periode 2013-2017

Programma Drugs & Alcohol II

De afgelopen jaren is met het gemeentelijk programma Drugs & Alcohol II 'Blijf helder' (2015-2018) sterk ingezet op het verminderen van drugs- en alcoholgebruik onder jongeren en dan vooral jongeren in een risicovolle omgeving en risicojongeren¹. Het is een voortzetting, versterking en uitbreiding van het programma Drugs & Alcohol uit de collegeperiode 2010-2014 waarmee een halvering van gebruik is gerealiseerd. Het nieuwe programma heeft verschillende acties en maatregelen genomen om drugs- en alcoholgebruik verder terug te dringen. Bijvoorbeeld het starten van inloopspreekuren op scholen, het informeren van jongeren over risico's van drugs- en alcoholgebruik en het aanstellen van gezondheidscoaches op scholen. Het nieuwe programma heeft de volgende doelstellingen uitgesproken:

1. Doelstelling jongeren algemeen

Het drugs- en alcoholgebruik onder 14- en 15-jarigen op het voortgezet onderwijs (VO) is in 2017 gedaald met 15% ten opzichte van 2013.

2. Doelstelling risicojongeren en jongeren in een risicovolle omgeving

Het gebruik van drugs en alcohol onder jongeren op het voortgezet speciaal en praktijkonderwijs (VSO en PRO), en op de eerste twee niveaus van het middelbaar beroepsonderwijs (MBO) is in 2017 gedaald met 10% ten opzichte van 2013.

Om inzicht te krijgen in de vraag: 'heeft het programma bijgedragen aan het verminderen van

drugs- en alcoholgebruik onder risicojongeren', heeft de onderzoeksafdeling van de gemeente Rotterdam (OBI) in 2017 een onderzoek uitgevoerd. Deze feitenkaart beschrijft de resultaten van dit onderzoek en vergelijkt de resultaten met die van eerdere metingen uit 2013. Met als doel om te kijken of de doelstellingen van het programma behaald zijn. Een kanttekening is hierbij op zijn plaats. De percentages van het VO van 2013 in deze feitenkaart wijken af van de percentages die genoemd worden in het programma. In 2013 is het middelengebruik onder schoolgaande jongeren in Rotterdam berekend. In 2017 kon alleen middelengebruik onder jongeren woonachtig in Rotterdam berekend worden. Voor een goede vergelijkbaarheid zijn de cijfers van 2013 opnieuw berekend voor jongeren woonachtig in Rotterdam. De opzet en uitvoering van het onderzoek is beschreven in bijlage 1.

In de volgende paragraaf wordt eerst de ontwikkeling in drugs- en alcoholgebruik onder (risico)jongeren in kaart gebracht. Daarna wordt ingegaan op welke programmadoelstellingen al dan niet zijn behaald.

Het Programma Drugs & Alcohol II 'Blijf helder' (2015-2018) heeft als doel om drugs- en alcoholgebruik onder de Rotterdamse jeugd terug te dringen en ertoe bij te dragen dat zij kansrijk, veilig en gezond kunnen opgroeien.

¹ Blijf helder – Programma Drugs en Alcohol II, Gemeente Rotterdam, juni 2015.

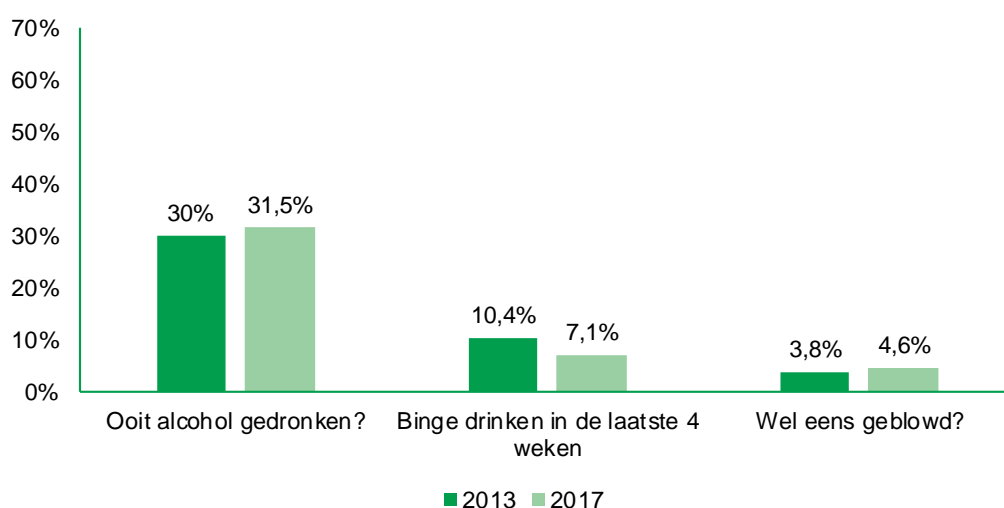
Drugs- en alcoholgebruik in de periode 2013-2017

VO

In 2013 heeft 30% van de scholieren van 14- en 15-jarigen op het VO ooit alcohol gedronken. Dit percentage is in 2017 gelijk gebleven (grafiek 1). Het gebruik van softdrugs (wel eens geblowd -wiet of hasj-) is in de periode 2013-2017 niet significant veranderd: het was bijna 4% in 2013 en bijna 5%

in 2017. Het aandeel binge-drinkers (personen die bij één gelegenheid 5 of meer glazen alcohol drinken) in de laatste vier weken voorafgaand aan het onderzoek was 10% in 2013 en 7% in 2017. We konden niet nagaan of het aandeel binge-drinkers significant is veranderd. In bijlage 1 wordt toegelicht waarom dit niet kon.

Grafiek 1 Alcohol- en drugsgebruik onder in Rotterdam woonachtige 14-15 jarigen op het VO in Rotterdam in de periode 2013-2017^a

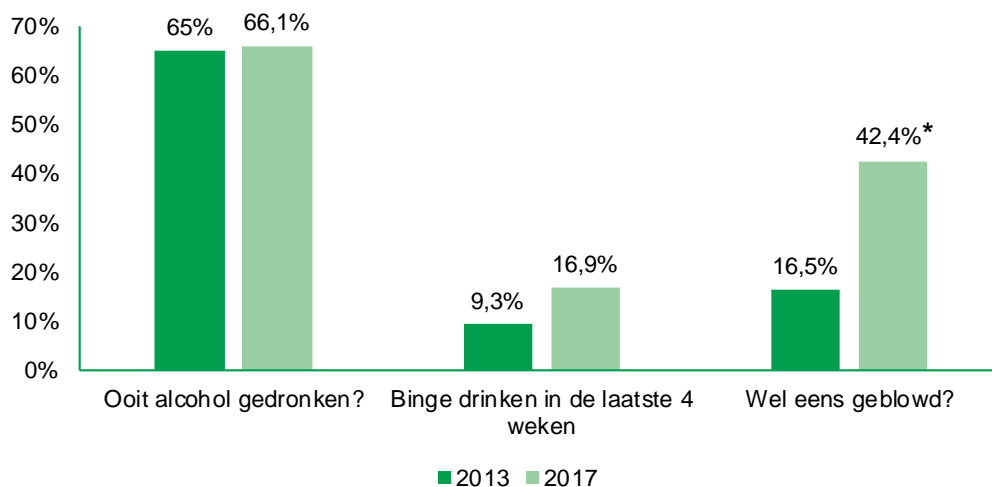
^a Aantal respondenten in 2013 n=3263-3274; in 2017 n=3974-4265.

VSO

Het gebruik van alcohol onder jongeren van 16 jaar en ouder op het VSO is in de periode 2013-2017 gelijk gebleven (grafiek 2). Twee op de drie jongeren hebben ooit alcohol gedronken. De prevalentie van alcoholgebruik onder jongeren op het VSO is aanzienlijk hoger dan onder jongeren op het VO. Hoewel de leeftijd een belangrijke rol

hierin speelt (het is bekend dat de prevalentie alcoholgebruik met de leeftijd toeneemt) vraagt de hoge prevalentie om aandacht. Het aandeel binge-drinkers op het VSO is gestegen van 9% in 2013 naar 17% in 2017. Deze stijging is niet significant. Het percentage jongeren op het VSO dat wel eens heeft geblowd, is significant toegenomen van 16,5% in 2013 naar 42% in 2017.

Grafiek 2 Alcohol- en drugsgebruik onder jongeren (16 jaar en ouder) op het VSO in Rotterdam in de periode 2013-2017^a

* Percentage is ten opzichte van vorige meting significant veranderd.

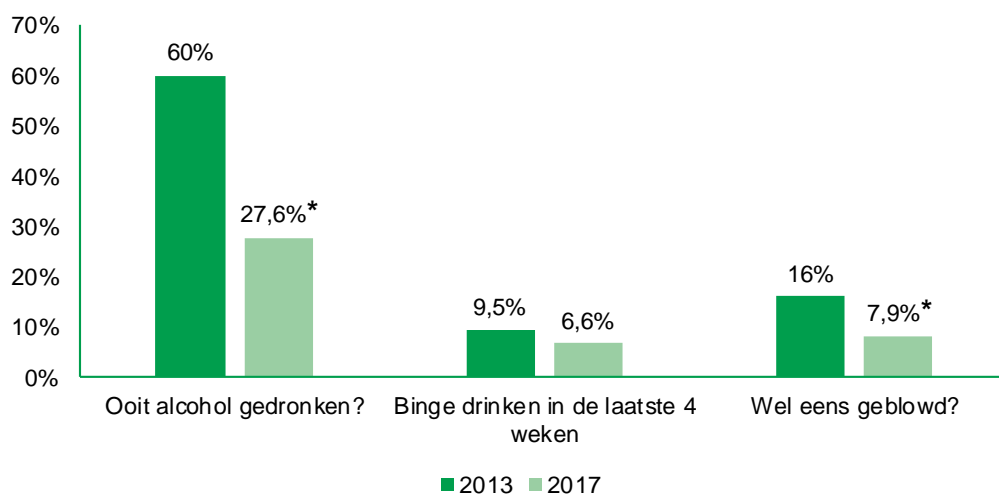
^a Aantal respondenten in 2013 n=97; in 2017 n=59.

PRO

Het gebruik van alcohol onder jongeren van 16 jaar en ouder op het PRO is in de periode 2013-2017 significant afgenomen (grafiek 3). In 2013 heeft 60% van de jongeren op het PRO ooit alcohol gedronken. Dit percentage is in 2017 gehalveerd (28%). Het aandeel binge-drinkers op het

PRO is eveneens in deze periode afgenomen (weliswaar niet significant), van 9,5% in 2013 naar 7% in 2017. Net als alcoholgebruik is het soft-drugsgebruik onder jongeren op het PRO in de periode 2013-2017 significant gehalveerd, van 16% naar 8%.

Grafiek 3 Alcohol- en drugsgebruik onder jongeren (16 jaar en ouder) op het PRO in Rotterdam in de periode 2013-2017^a

* Percentage is ten opzichte van vorige meting significant veranderd.

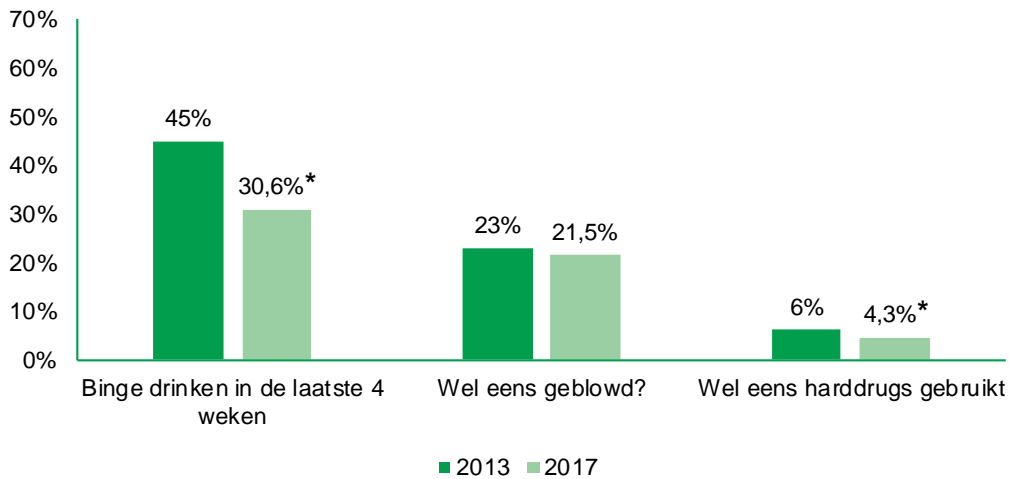
^a Aantal respondenten in 2013 n=125; in 2017 n=151-152.

MBO

Het binge-drinken onder de 16- t/m 22-jarigen op het MBO is in de periode 2013-2017 significant afgenomen (grafiek 4). Was het aandeel binge-drinkers op het MBO 45% in 2013, dit percentage is significant gedaald naar 31% in 2017. Hoewel in

softdrugsgebruik in dezelfde periode geen verandering is waargenomen (circa 22-23%), is in het harddrugsgebruik juist wel een significante daling waargenomen: het percentage jongeren dat wel eens harddrugs heeft gebruikt is gedaald van 6% in 2013 naar 4% in 2017.

Grafiek 4 Alcohol- en drugsgebruik onder jongeren (16 t/m 22 jaar) op het MBO in Rotterdam in de periode 2013-2017 (niveau 1 en 2)^a

* Percentage is ten opzichte van vorige meting significant veranderd.

^a Aantal respondenten in 2013 n=4714; in 2017 n=1286-1329.

Welke doelstellingen zijn behaald?

De doelstelling jongeren algemeen luidt: het drugs- en alcoholgebruik onder 14- en 15-jarigen op het VO is in 2017 gedaald met 15% ten opzichte van 2013. Deze doelstelling is voor het VO niet behaald (twee uit de drie indicatoren). Over één indicator konden we geen uitspraak doen (bijlage 2).

De doelstelling risicojongeren en jongeren in een risicovolle omgeving luidt: het gebruik van drugs en alcohol onder jongeren op het VSO en PRO, en op de eerste twee niveaus van het MBO is in 2017 gedaald met 10% ten opzichte van 2013. Deze doelstelling is voor het PRO (drie uit de drie indicatoren) en MBO (twee uit de drie indicatoren) behaald, maar voor het VSO niet behaald.

Bijlage 1 Onderzoeksverantwoording

Risicjongeren en jongeren in een risicovolle omgeving

Dit onderzoek is uitgevoerd op het VSO, PRO en MBO, allen gevestigd in Rotterdam met uitzondering van één MBO-locatie in Spijkenisse. Voor het bekijken van trendgegevens op het VO -VMBO, HAVO, VWO- zijn gegevens gebruikt van het CJG Rijnmond (Centrum voor Jeugd en Gezin)². Dit onderzoek richt zich op 14- en 15-jarigen op het VO, 16 jarigen of ouder op het VSO en PRO, en 16- t/m 22-jarigen op de eerste twee onderwijsniveaus van het MBO.

Dataverzameling

De dataverzameling op het VSO en PRO is tussen oktober en november in 2017 uitgevoerd. Deelname aan het onderzoek (van scholen en leerlingen) was niet verplicht. Van 7 scholen voor het PRO in Rotterdam hebben er 6 deelgenomen aan het onderzoek. Bij het VSO was dit aantal lager. Van 7 scholen voor het VSO (cluster 4) in Rotterdam hebben er 4 deelgenomen.

De meeste jongeren hebben klassikaal een papieren vragenlijst over hun drugs- en alcoholgebruik ingevuld. Het was vaak niet mogelijk om op scholen een pc-lokaal te regelen om de vragenlijst digitaal af te laten nemen. Slechts op enkele scholen hebben de jongeren een digitale vragenlijst ingevuld. Bij de afnames was altijd één onderzoeker/onderzoeksassistent aanwezig voor het geven van instructies en het beantwoorden van vragen. Op één VSO nam de docent de vragenlijst af na een mondelinge instructie. De ingevulde vragenlijsten zijn handmatig verwerkt tot een dataset. In totaal hebben 228 leerlingen van het PRO en 101 van het VSO de vragenlijst ingevuld. Na opschoning van de dataset en selectie op leeftijd (16 jaar en ouder) bleven uiteindelijk voor de analyses 151-152 leerlingen van het PRO en 59 van het VSO over.

De dataverzameling op het MBO vond plaats van oktober tot en met november 2017. Drie Zadkine-locaties uit Rotterdam en één locatie buiten Rotterdam (Spijkenisse) hebben meegedaan aan het onderzoek. In dezelfde periode heeft de dataverzameling op 9 Albeda-locaties in Rotterdam plaatsgevonden. Op verzoek van het Albeda College hebben de afnames plaatsgevonden onder leiding van onderwijsteamleiders van de locaties. Zowel op het Albeda als op het Zadkine hebben de studenten klassikaal een papieren vragenlijst ingevuld. Bij de vragenlijstafname op het Zadkine was altijd één onderzoeker/onderzoeksassistent aanwezig; op het Albeda was er altijd één docent bij de afnames. De ingevulde vragenlijsten zijn gescand door een scanbureau en verwerkt tot een dataset. In totaal hebben 1.377 studenten van het Albeda en 274 van het Zadkine de vragenlijst ingevuld. Na opschoning van de dataset en selectie op leeftijd (16- t/m 22-jarigen) en onderwijsniveau 1 en 2 bleven uiteindelijk voor de analyses 1.079-1.113 studenten van het Albeda en 207-216 van het Zadkine over.

Studenten vulden niet altijd alle vragen in, hierdoor is er een klein verschil in het aantal respondenten per uitkomstmaat.

Toelichting op binge-drinken (4 weken) op VO

Deze vraag is in 2017 slechts door 82% van de leerlingen ingevuld. Vanwege het grote aantal ontbrekende antwoorden is het percentage niet betrouwbaar. De leerlingen die deze vraag niet hebben ingevuld geven vaker aan wel eens (overmatig) alcohol te hebben gedronken en softdrugs te hebben gebruikt. Het is aannemelijk dat deze leerlingen ook vaker binge-drinken en dat 7,1% een onderschatting is. Daarom is ervoor gekozen om de percentages van 2013 en 2017 niet met elkaar te vergelijken.

² Deze gegevens zijn afkomstig uit 'Jij en je Gezondheid', het vragenlijstonderzoek dat het CJG Rijnmond jaarlijks uitvoert in het 3de leerjaar van het voortgezet onderwijs.

Bijlage 2 Het drugs- en alcoholgebruik in de periode 2013-2017 en de al dan niet behaalde doelstellingen

Indicator	2013	2017	Doelstelling	Behaald
VO (14- en 15-jarigen)				
Ooit alcohol gedronken?	30%	31,5%	Daling 15%	Nee
Binge-drinken in de laatste 4 weken	10,4%	7,1%	Daling 15%	-
Wel eens geblow d?	3,8%	4,6%	Daling 15%	Nee
VSO (16 jaar en ouder)				
Ooit alcohol gedronken?	65%	66,1%	Daling 10%	Nee
Binge-drinken in de laatste 4 weken	9,3%	16,9%	Daling 10%	Nee
Wel eens geblow d?	16,5%	42,4%*	Daling 10%	Nee
PRO (16 jaar en ouder)				
Ooit alcohol gedronken?	60%	27,6%*	Daling 10%	Ja
Binge-drinken in de laatste 4 weken	9,5%	6,6%	Daling 10%	Ja/nee^a
Wel eens geblow d?	16%	7,9%*	Daling 10%	Ja
MBO (16- t/m 22-jarigen)				
Binge-drinken in de laatste 4 weken	45%	30,6%*	Daling 10%	Ja
Wel eens geblow d?	23%	21,5%	Daling 10%	Nee
Wel eens harddrugs gebruikt?	6%	4,3%*	Daling 10%	Ja

^a Hoewel hier tussen 2013 en 2017 een daling is waargenomen, is dit niet statistisch significant. Echter, gezien de statistische daling in overige indicatoren op het PRO en bij de indicator zelf (inclusief bij een ander onderwijstype) zijn er enige aanwijzingen voor een gunstige ontwikkeling.

[†] Hierover konden we geen uitspraak doen.

Auteurs

Özcan Erdem en Sarah Boer

Onderzoekers bij de afdeling Onderzoek en Business Intelligence van de gemeente Rotterdam

Met dank aan Gea Schouten en Anat Reines

Beiden werkzaam bij de gemeente Rotterdam

Fotografie

Levien Willemse

